

Uroš Črnič

Junak današnjega kraja in časa

Nosilna tema zadnjega Virkovega romana je ljubezen, podobno kot sta bili temi njegovega predzadnjega romana *Aritmija* uspeh in samouresničitev v prepoznavno današnjem času in prostoru. Da romana nista zgolj realistično zarisana portreta svojega časa in sodobni zgodbi z naukom, pisatelj poskrbi z močno izraženo temo iskateljstva, ki jima je skupna. Iskanje lastne identitete, svojega mesta v ustroju stvarstva in vesoljstva, miru pred svojimi notranjimi demoni, ljubezni kot univerzalnega načela, v katerem smo lahko sprejeti kot to, kar smo v svojem bistvu, ter še marsičesa ..., iskanje obeh Virkovih "junakov našega časa" v teh romanih je večplastno in poleg vprašanj o poziciji posameznika v okolju, v katerem živimo ta hip, zadeva tudi širše, psihološke razsežnosti medsebojnih odnosov nasploh ter filozofske razsežnosti samospoznavanja.

V romanu *Ljubezen v zraku* skozi izbrane izseke iz devetih mesecev življenja, od nekega decembra do nekega avgusta, sledimo dogodivščinam glavnega junaka Blaža, ločenca pri štiridesetih, ki se preživlja s poučevanjem kitare v glasbeni šoli in ki mu središče sveta predstavlja hčerka Ula. Blaž skrbi za hčer, živi življenje brez oprijemljivega cilja in se v stanju čustvene omotice ter hkratne izjemne izostrenosti misli in čutov predaja erotičnim dogodivščinam z različnimi ženskami. Ljubezen je torej res ves čas v zraku, vendar jo Blaž spušča skozi zaklenjena vrata svojega čustvenega sveta le zelo zadržano in v zanj relativno nenevarnih odmerkih. Devet mesecev je ravno čas, ki preteče od spočetja do rojstva, in Blaž je zagotovo človek, ki mora po boleči ločitvi znova zbrati življenjske sile, začrtati strategijo nadaljnjega življenja, usmeriti energijo k nekemu dosegljivemu notranjemu zadovoljstvu in se tako rekoč roditi na novo. Njegova sedanost, kot jo spremljamo v poglavjih romana, je seveda dezorientirana in polna najrazličnejših nedoumljivih namigov, a ljubezen kot obet in središče življenjskih prizadevanj za nekoga, katerega čustveni svet se je pri štiridesetih znašel na ostri prelomnici in ki po tej plati še zdaleč ni

odslužen, seveda ves čas ostaja v zraku kot obljuba za prihodnost, a tudi kot strah pred morebitno novo katastrofo. Tovrsten položaj različni ljudje razrešujejo na različne načine, ki niso vedno odvisni samo od njihovega značaja, ampak pogosto tudi od zunanjih okoliščin. Okoliščine, v katere Virk postavi svojega junaka, so dovolj pestre, dogodivščine pa dovolj vznemirljive, da se njegova pripoved lahko bere tudi kot pikareskni roman.

Blaž je, poleg tega da je eden od zadnje čase tako pogostih ločencev v najboljših letih, tudi junak našega časa, ki išče odseve samega sebe in svojo neponovljivost v množici zunanjih informacij, ki v naša življenja venomer letijo z vseh strani. Če je bil tipičen slovenski romaneskni junak nekdanj usodno zaznamovan z zgodovinskimi okoliščinami in (najpogosteje zanj premočnimi) silnicami okolja, v katerem je zrasel, se današnji junak rešuje iz te ječe z zunanjimi vplivi in informacijami, s pomočjo katerih razvija osebne mitologije, ki mu osmišljajo svet tako, kot mu ga najrazličnejši nacionalni projekti nikoli ne bodo mogli. Zanimivo je, da Blaž, primerek dokaj tipičnega Slovenca srednjih let, za duhovno okolje lastne zgodbe o avtentičnem doživljanju sveta izbere široko prepletene mreže usod in občutij Gabriela Garcíe Márqueza ter bogato in pisano glasbo Carlosa Santane. Ker pa je vendarle Slovenec in ker je po filozofskem instinktu sintetik, naveže džungelsko kipenje življenja in smrti v podobah iz Márquezovih romanov ter večplastno vibriranje Santanove glasbe na teorijo kozmičnih strun ter doživljanje tako vibrirajočega in od življenja utripajočega kozmosa na poezijo Gregorja Strniše. Kot glasbenika se opiše takole: "Moji prsti so šolsko avstro-ogrski, moje telo z dušo slovansko razklano, ušesa pa iz nasadov bombaža ob Missisipiju ali iz tropskega pragozda."

Tako spleten duhovni svet glavnega junaka je nedvomno impresiven in precej ponuja tudi intelektualno zahtevnejšemu bralcu, vsaj če ga junakove ljubezenske dogodivščine puščajo hladnega. Slednje so namreč vsaj na prvi pogled kljub nevsakdanji pestrosti zasnovane dokaj tipično za moškega v krizi srednjih let ter izhajajo iz čustvovanja ločenca in samohranilca, ki niha med nezaupanjem do žensk zaradi svoje pretekle izkušnje, instinktom po zaščiti svojega otroka pred svetom odraslih in zelo močno potrebo po lastnem odraslem udejstvovanju, po telesni in tudi siceršnji človeški bližini. Toda Blaževa izkušnja nikakor ne izzveni dolgočasno ali banalno, saj je opisana na zelo berljiv in empatičen način, v katerem je njegovo notranje doživljanje ves čas razgaljeno in razprostrto pred bralcem (pristop, ki precej spominja na opise ljubezenskih dogodivščin iz romana *Pet fragmentov* Lojzeta Kovačiča), pa tudi ženski liki, kljub temu da so večinoma poenostavljeni in izrisani zgolj

v grobih potezah, vseeno premorejo dovolj večplastnosti in živosti, da vendarle zaživijo.

Bistvena značilnost Virkove proze, ki je polno izrazita tudi v tem romanu, je umeščenost zgodbe v obzorje pisateljevega lastnega doživljanja sveta. Virk v svojem pisanju namreč nikoli ni neprizadet opazovalec ali distanciran ustvarjalec, temveč s svojim jezikom in poudarki deluje kot včasih bolj, drugič manj prikrito oster komentator stanja sveta. V tem precej dolguje izrazitemu vplivu sodobnih, družbenokritičnih avstrijskih pisateljev, predvsem najbolj genialnega, ostrega in pronicljivega med njimi, Thomasa Bernharda. Tudi v romanu *Ljubezen v zraku* je, kljub latinskoameriški obarvanosti junakovega notranjega sveta, osredinjenost njegovega pogleda in pisateljevega peresa pogosto avstrijsko oziroma bernhardovsko pikra, kar se na več mestih izrazito odraža tudi v samem slogu zapisanega: "Z enako samoumevno lahkoto, kot Renata vara samoljubnega snoba Valterja, je Petra varala mene s svojim nahodnim Angležem, pomislim navzet melanholičnega wertherjevskega tona, navsezadnje smo v svojem pretiranem samoljubju vsi smešni & nebogljeni človeški bebci, si rečem in pomislim, kako težko ljudje prenašamo razočaranja in kako lahko jih prizadevamo."

V spremni besedi Milan Dekleva razčlenjuje Blaževe dogodivščine v širšem okviru družbeno-filozofskih smernic in ga umešča med v osnovi romantične junake, katerih odnos do življenja je utemeljen na pustolovstvu, v različnih kontekstih pa ga primerja z Wertherjem, Meursaultem (junak Camusevega *Tujca*) in oportunistom. Seveda so v njem, tako kot v skoraj vsakem sodobnem eksistencialno zasnovanem romanu na temo iskateljstva, elementi vseh treh, vendar Blaž kljub svoji fascinantni osebni mitologiji ostaja junak današnjega kraja in časa, Slovenec v srednjih letih, ki se skuša prilagoditi spremenjenim življenjskim okoliščinam po ločitvi in spoznanju, da ideal srečne in ljubeče družine v praksi kdaj tudi ni uresničljiv, celo iz (vsaj na videz) pogosto popolnoma banalnih razlogov. Eden takšnih je na primer njegovo bivšo ženo v iskanju polnejšega doživetja ljubezni in svobode življenjskih izbir pripeljal do odločitve, da se odreče celo skrbništvu nad hčerjo in se popolnoma preda svoji novi zvezi s čustveno hladnim in nezrelim angleškim ekonomistom.

Ideali, ki pod vplivom globoko zakoreninjenih prepričanj postanejo življenjski projekti, so v svetu, ki je po svoji naravi veliko kompleksnejši in v nas vdira z ogromnimi količinami informacij, stimulansov in vplivov, neobvladljiva naloga za tradicionalno priučeno, z meščanskimi predpostavkami podkrepjeno ciljno usmerjeno razmišljanje in so zato pogosto vir življenjskih razočaranj. V tem okviru sploh ni nenavadno, da se Blaž,

ki se po ločitvi vse bolj odmika od miselnosti svojega okolja, posveča dogodivščinam z ženskami, ki so vezane in katerih čustvovanje zaznamujejo najrazličnejše razklanosti in nevrotični vzorci, medtem ko se že vnaprej odreče zelo realni možnosti za "idealno zvezo" s sicer dobro prijateljico Mirjam, tudi samohranilko, ki pooseblja vse idealne ženske lastnosti, kot so privlačnost, človeška toplina, uravnoteženost, zanesljivost in zvestoba.

Roman *Ljubezen v zraku* je, poleg tega da je zgodba o ljubezni, ki ves čas ostaja v zraku kot večna možnost, o uresničenju katere ne vemo ničesar, na neki drugi ravni tudi zgodba o osamosvojitvi slovenskega literarnega junaka 21. stoletja od svojih zgodovinskih korenin in o njegovem opotekanju v smer odkrivanja novih, ustaljenim okvirom še neznanih obzorij. To pa še ne pomeni, da je slovenski literarni junak dosegel svojo točko preloma ali formulo za razrešitev svojih (tudi zgodovinsko pogojenih) razklanosti. Potem ko se Blaž poda v Mehiko v iskanju gradiva za svojo knjigo o Márquezu, Santani in kozmičnih strunah, hkrati pa v iskanju stika s samim seboj, se devet mesecev njegove zgodbe sklene v vrsti novih spoznanj, od katerih ga nobeno usodno ne preobrazi. Na koncu romana, ko se z letalom vrača domov skozi kozmično praznino noči nad oceanom, ga pot pelje nazaj k življenju, katerega izid je bil vselej in je še naprej odvisen le od njega samega. Pisatelj mu zgolj podari nejasno občutje, da velika luna, ki zunaj letala osvetli bogastvo sveta, morda naznanja nov začetek.